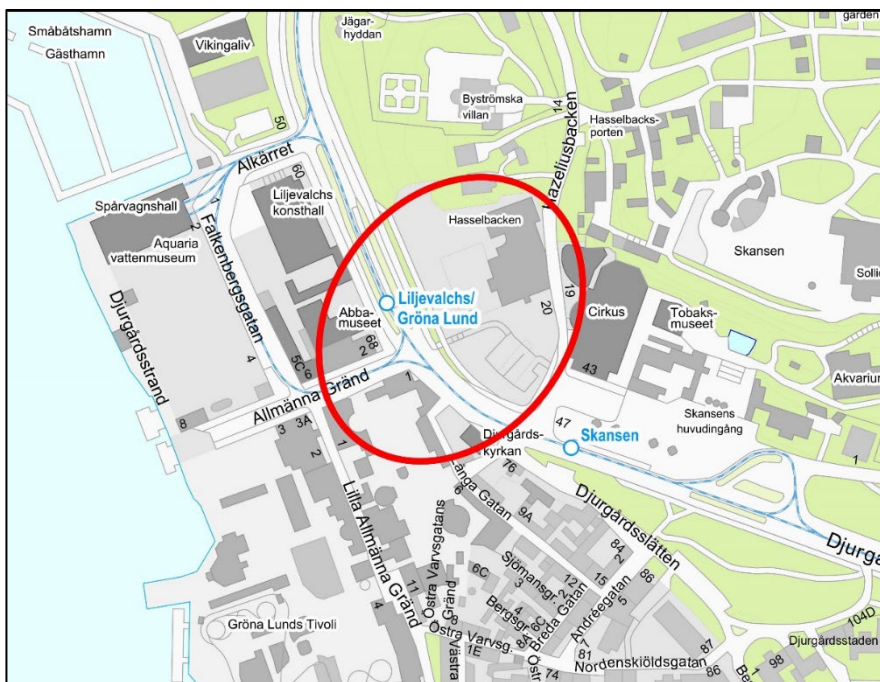

Granskningsutlåtande Detaljplan för Konsthallen 15 m.fl. i stadsdelen Djurgården, Dp 2018-00710

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
start.stockholm/detaljplaner

Innehåll

Inledning	3
Förslagets syfte och huvuddrag.....	3
Sammanfattning av granskningen	3
Föreslagna förändringar.....	5
Sammanfattade synpunkter	6
Allmänt om granskningen och planprocessen	6
Kulturmiljö	7
Park, natur och vatten.....	11
Trafik	14
Teknisk försörjning.....	15
Övriga frågor	17
Remissinstanser utan synpunkter	17
Ej tillgodosedda synpunkter	17
Sammanvägt ställningstagande	18

Inledning

Förslagets syfte och huvuddrag

Planens syfte är att möjliggöra för utökad byggrätt inom fastigheten Hasselbacken 1 på södra Djurgården. Byggrätten inom Hasselbacken 1 föreslås placeras i lägen där byggnader tidigare stått, Moriska paviljongen, musikpaviljongen och Gubbhyllan. Byggrätten föreslås innehålla hotell, restaurang och kulturändamål. Syftet är även att bekräfta befintliga byggnader inom Konsthallen 2 och 15 samt att lägga lämpliga varsamhetsbestämmelser på fastigheten Hasselbacken 1 och Konsthallen 15.

Sammanfattning av granskningen

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick mellan 23 mars och 10 maj 2021. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen.

Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, på Fleminggatan 4, FYRKANTEN, och på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i Östermalm 27 mars 2021 samt kungjordes i DN och Svenska Dagbladet 24 mars 2021. På grund av pandemin hölls inget samrådsmöte.

Hur granskning 1 bedrivits

Granskning 1 för aktuell detaljplan pågick mellan 2 mars och 29 mars 2022. Information om granskningen skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen.

Granskningsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, på Fleminggatan 4, FYRKANTEN, och på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om granskning publicerades i lokaltidningen Mitt i Östermalm 5 mars 2022 samt kungjordes i DN och Svenska Dagbladet 2 mars 2022.

Hur granskning 2 bedrivits

Granskning 2 för aktuell detaljplan pågick mellan 17 januari och 15 februari 2024. Information om granskningen skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen.

Granskningsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, på Fleminggatan 4, FYRKANTEN, och på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om granskning publicerades i lokaltidningen Mitt

i Östermalm 20 januari 2024 samt kungjordes i DN och Svenska Dagbladet 17 januari 2024.

Huvudsakliga synpunkter

Under granskningsperiod 2 inkom det totalt 20 yttranden till stadsbyggnadskontoret. Dessa yttranden berörde framförallt kulturmiljöfrågor.

Länsstyrelsen lämnar inga synpunkter utifrån ingripandegrunder i 11 kap 10 § PBL, men lämnar rådgivande synpunkter gällande formalia och att planbeskrivningen behöver uppdateras. Flertalet remissinstanser ser att förslaget har bearbetats i positiv riktning men framför synpunkter i sak avseende påverkan på natur- och kulturmiljövärden. Förslaget bedöms bryta mot lagen om Nationalstadsparken och riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården utifrån byggnadernas volym och gestaltning. Från privatpersoner inkom synpunkter om natur- och kulturmiljövärden samt formalia.

Sammanvägt ställningstagande

I stadens översiktsplan och i den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken betonas vikten av att bevara Djurgårdens natur- och kulturvärden. Samtidigt anges att Evenemangsparken ska kunna fortsätta utvecklas som den nöjespark och lustpark den varit under mer än hundra år. Stadsbyggnadskontoret menar att en komplettering av Hasselbacken möjliggör en utveckling som både stärker ett nöjesetablissemang med lång historisk hävd och bidrar till utvecklingen av Stockholm och västra Djurgården som målpunkt för nöjen och rekreation.

Kontoret menar att Nationalstadsparkens skydd möjliggör nybyggnation inom de områden som redan exploaterats. Dessa områden kan kompletteras i närheten av befintlig bebyggelse under förutsättning att natur- och kulturvärden värnas på ett sådant sätt att dessa inte skadas.

Detaljplanen bedöms genom skydds- och varsamhetsbestämmelser skydda huvudbyggnaden och ge goda förutsättningar att bevara viktiga kulturmiljöbärare såsom det grönskande släntstråket öster om Djurgårdsvägen, stödmurar, staket, balusterräcken, Bellmanseken och Bellmansstatyn.

Kontoret bedömer att huvudbyggnaden och terrassen fortsatt uppfattas som områdets centrala motiv genom att de föreslagna byggnaderna tydligt flankerar dessa och i höjd underordnar sig såväl huvudbyggnad som träd. Kontoret menar att förslagets arkitektoniska idé knyter väl an till hur bebyggelsen i området traditionellt sett har inordnat sig i landskapets förutsättningar i

kontrast till den strama rutnätsstaden på malmarna. Mot Djurgårdsvägen domineras fortsatt upplevelsen av ridån av ädellövträd. Förslagets nytolkning av Djurgårdens trä- och glasarkitektur bedöms vara väl förankrad i platsens historiska karaktär och erbjuder en hög arkitektonisk verkshöjd. Kontoret bedömer sammantaget att förslaget är förenligt med riksintresset för kulturmiljövården och riksintresset Nationalstadsparken.

Stadsbyggnadskontorets samlade bedömning är att de utredningar och avvägningar som gjorts i framtagnandet av planförslaget, tillsammans med de bearbetningar som genomförts efter samrådet, första granskningen och länsstyrelsens upphävande visar att Evenemangsparken och Hasselbacken kan kompletteras och utvecklas som nöjesdestination samtidigt som områdets natur- och kulturvärden värnas.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner förslaget till detaljplan och att förslaget överlämnas till kommunfullmäktige för antagande.

Föreslagna förändringar

Kontoret föreslår att förslaget ändras så att:

- Höjdsättning av befintlig bebyggelse inom fastigheten Hasselbacken 1 korrigerats i planen.
- Skyddsbestämmelse q5 förtydligas.
- Mindre justering av planlagt u-område görs.
- Planbeskrivningen revideras utifrån formalia fel.

Dessa ändringar bedöms vara mindre revideringar av redaktionell karaktär och/eller litet allmänt intresse varpå planförslaget inte bedöms behöva granskas på nytt.

Sammanfattade synpunkter

Nedan redovisas sammanfattningar ämnesvis av de synpunkter som inkom under granskning 2. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne. Inkomna synpunkter i ärendet kan återfinnas på stadsbyggnadsexpeditionen i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4.

Allmänt om granskningen och planprocessen

Länsstyrelsen har noterat att planbeskrivningen inte är uppdaterad från tidigare upphävt planförslag, medan såväl plankartan som miljökonsekvensbeskrivningen är reviderade avseende skyddsavstånd till Bellmanseken och beskärning av denna. Länsstyrelsen har i e-postkommunikation med Stockholms stad fått svaret att detta är en miss som ska justeras. Länsstyrelsen förutsätter att kommunen justerar planbeskrivningen inför antagandet.

Samfundet S:t Erik och Svenska byggnadsvårdsföreningen saknar en tydlig redogörelse i planunderlaget för genomförda skillnader mellan granskningsförslag ett och två.

Samfundet S:t Erik har i tidigare skrivelser påtalat behovet av en djupare analys av parkanläggningens historiska utveckling och nuvarande status för ett utökat kunskapsunderlag inför stundande markplanering vilket inte tillförts planunderlaget.

Hyresgästföreningen Östermalm saknar en konsekvensanalys inom planområdet för boende i angränsande fastigheter på Falkenbergsgatan och Konsthallen 14.

En privatperson framför att stadens hemsida för nedladdning av planhandlingar är bristfällig, den upplevs som långsam och omständlig. Privatpersonen efterfrågar och föreslår förslag för samlad nedladdning av samtliga planhandlingar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planbeskrivningen har justerats avseende skyddsavstånd till Bellmanseken och beskärning av denna.

Stadsbyggnadskontoret framför att kontoret inte redovisar skillnader från tidigare förslag i planhandlingar då det är det aktuella planförslaget som prövas.

Stadsbyggnadskontoret bedömning är att framtaget underlag är tillräckligt för att ta ställning till detaljplanens lämplighet.

Stadsbyggnadskontoret har ett kontinuerligt pågående arbete med att uppdatera och utveckla stadens webbtjänster för att de ska vara användarvänliga. Kontoret framför synpunkterna till förvaltningen.

Kulturmiljö

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Djurgårdens hembygdsförening konstaterar att förslaget genomgått förbättringar men är fortfarande kritisk och menar att förslaget behöver bearbetas ytterligare.

Djurgårdens hembygdsförening är positiv till att balusterräcket intill forna Gubbhyllan föreslås kompletteras i sin helhet fram mot Djurgårdsslätten och att den historiskt återuppbyggda kullen mot slätten med balustrader får skyddsföreskrifter. Djurgårdens hembygdsförening är positiv till skyddsföreskrifter för den klassiska huvudbyggnaden men framför att den historiska trappan mot trädgården också måste innefattas.

Djurgårdens hembygdsförening är kritisk till den föreslagna gångstigen från Djurgårdsvägen och anser att vägen ska utgå från förslaget. Den kommer kräva stora ingrepp och kommer genom sin starka lutning inte kunna vara tillgänglig för alla.

Djurgårdens hembygdsförening är kritisk till den mindre musikpaviljongens placering framför huvudfasaden, vilken anses kraftigt störa upplevelsen av huvudbyggnaden från Djurgårdsvägen, och anser att den bör utgå från förslaget. Föreningen menar att den föreslagna paviljongen är för liten för att uppfylla sitt syfte och att det inte finns något behov av paviljongen då den återuppbyggda musikplatsen vid muren mot slätten bibehålles. Föreningen anser att den rekonstruerade serveringspaviljongen istället bör återföras till sin ursprungliga plats.

Djurgårdens hembygdsförening menar att den sänkta ”Nya Moriska” möjligen kan accepteras i sitt nya läge, men ”Nya Gubbhyllan” anses fortfarande som för hög och anses genom sin storlek bli för dominerande i sitt läge vid Djurgårdsslätten. Föreningen menar att både höjd och utformning fortfarande måste omarbetas kraftigt för att kunna accepteras i den känsliga stadsbilden.

Föreningen är positiv till de nu restaurerade byggnaderna på Konsthallen 15 och att träden mot den byggnadsminnesförklarade grannfastigheten får skyddsföreskrifter.

Föreningen rädda Djurgården avstyrker planförslaget i sin helhet avseende Hasselbacken 1. Föreningen konstaterar att förslaget genomgått förändringar och förbättringar men menar att förslaget inte är förenligt med lagen om Nationalstadsparken. Föreningen

menar att föreslagna tillkommande byggnader riskerar skymma Hasselbackens huvudbyggnad i flera vyer från Djurgårdsvägen. Både "Nya Moriska" och "Nya Gubbhyllan" anses vara oacceptabla i sin föreslagna främmande och skrymmande form. Föreningen hänvisar också till Kungens enskilda dispositionsrätt och menar att det inte räcker med att nydaningarna inte förfular; de måste också förbättra och försköna.

Förbundet för Ekoparken avstyrker planen i sin helhet och menar att den strider mot lagen om Nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §). Förbundet menar att förslagna kompletteringar kommer dominera intrycket av Hasselbacken, vara helt väsensskilda till utformningen från den gamla byggnaden och riskera att skada vegetationen.

Förbundet för Ekoparken lyfter att komplettering av verksamheter inom Nationalstadsparken är möjliga om de krävs för verksamhetens fortbestånd. Förbundet menar att Hasselbacken redan i dag är ett mycket stort etablissemang och att det inte finns något behov av komplettering för att verksamheten ska fortsätta fungera, därav ska kompletteringar inte medges för att bevara kulturlandskapet.

Förbundet för Ekoparken menar att kompletteringar baserade på historiska förlagor kan ha poäng. Det kan fungera som en restaurering av en kulturhistorisk miljö och vara av stort värde. Men de två runda, arkitektoniskt helt avvikande byggnader som föreslås menas däremot inte vara annat än charlataneri.

Statens fastighetsverk (SFV) ser positivt på detaljplanens syfte att ge förutsättningar för fortsatt evenemangs- och kulturverksamhet på platsen. *SFV anser* att tillräckliga åtgärder är utförda i anslutning till och kring den norra byggnaden och tomtmarken i norr. Dessutom ser *SFV* det som positivt att paviljongen centrerats framför huvudbyggnaden och att terrängmurarna bevaras samt får ett varsamhetsskydd.

SFV bedömer dock att planförslaget kan medföra åtgärder som inte är förenliga med bestämmelser i miljöbalkens 4 kap 7 § om Nationalstadsparken utan att natur- och kulturvärden riskerar att skadas. *SFV menar* även att förslaget inte är förenligt med uttryck för riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården. *SFV anser* att det fortsatt finns risk för att den södra byggnaden skadar natur- och kulturmiljövården på platsen. *Statens fastighetsverk ser* att ytterligare förbättringar har gjorts i detaljplanen för att skydda vegetationen och platsens värden. Men *SFV menar* att framförallt den södra byggnadens omfattning och placering är problematisk då den riskerar att försvaga parkmiljön och upplevelsen av Hasselbacken som del av den tidigare kungliga

jaktparken och riskerar att påverka och försämra förutsättningarna för den gröna trädridå som omsluter Hasselbacken.

Samfundet S:t Erik tillstyrker planförslaget i den del som avser Konsthallen 2 och 15, men avstyrker den del som avser Hasselbacken 1. *Samfundet S:t Erik menar* att planförslaget är lagstridigt mot lagen om Nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §), utifrån att nya byggnader och anläggningar inte bör medges om de inte är nödvändiga för att en befintlig verksamhet ska fungera.

Samfundet S:t Erik ser att planförslaget utvecklats i positiv riktning med en kraftigt reducerad byggrätt och nedjusterad höjdskala, men trots detta kvarstår samfundets invändningar från tidigare skrivelser som även i vissa avseenden har förstärkts. *Samfundet menar* att Hasselbacken tål en viss komplettering förutsatt att den görs varsamt och med stor respekt för miljöns stora värden. *Samfundet menar* att tillkommande byggnader fortfarande riskerar att skymma Hasselbackens huvudbyggnad i flera vyer från Djurgårdsvägen. I synnerhet gäller detta musikpaviljongen vars placering bryter siktlinjen mot huvudbyggnadens mittaxel, och Gubbbhyllan som med den fortsatt kraftigt tilltagna volymen och skalan stänger glimtarna mot Cirkus från Djurgårdsvägen och vice versa. *Samfundet framför* att det sidoordnade läget för Moriska paviljongen eventuellt kan ianspråkta för en tillkommande byggnad förutsatt att denna underordnar sig befintlig bebyggelse avseende volym, höjd och gestaltning, samt anpassas till natur- och kulturvärdena på platsen.

Samfundet S:t Erik framför att planunderlagets arkitekturprogram förvisso har gestaltningsmässiga kvaliteter men menar att byggnadernas repetitiva volymer, utbredningen och formspråket saknar referenser såväl till sina föregångare som till Djurgårdens bebyggelsetradition i övrigt, vilket gör dem direkt olämpliga på platsen.

Svenska byggnadsvårdsföreningen (SBF) menar att planförslaget strider mot den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken och lagen för Nationalstadsparken. Förslaget anses påverka stadsbilden på ett sådant sätt att det bedöms förvanska kulturmiljön och därmed strider mot plan- och bygglagen 2 kap 6 § samt 8 kap 13 § samt att planförslagets genomförande kommer medföra påtaglig skada på riksintresset för Stockholms innerstad och Djurgården. *SBF menar* att de föreslagna byggnaderna brister i anpassning till stadsbilden och platsens natur- och kulturvärden vilket försvårar den historiska läsbarheten. De stora volymerna innebär en kraftig skalförändring och skymmer huvudbyggnaden från Djurgårdsvägen.

Hyresgästföreningen Östermalm framför att det är av intresse för allmänheten att kulturhistoriska värden vårdas, både vad det gäller

byggnader och parkmiljöer för tillgången idag till rekreation i historiskt väl bevarade omgivningar. *Hyresgästföreningen Östermalm framför* vikten av varsamhet utifrån de befintliga byggnadernas kulturhistoriska klassificering.

En privatperson är emot den höga exploateringen av området kring restaurang Hasselbacken. Privatpersonen menar att planförslaget inte är förenligt med lagen om Nationalstadsparken. Behovet av tillbyggnader måste vara bevisligen nödvändiga och ske med stort hänsynstagande till att kulturarvet skyddas och att det lagliga skyddet av Nationalstadsparken respekteras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret konstaterar att Nationalstadsparkens skydd inte medför ett absolut hinder mot nybyggnation. De områden som redan exploaterats kan kompletteras i närhet av befintlig bebyggelse under förutsättning att natur- och kulturvärden värnas på ett sådant sätt att dessa inte skadas. De ytor som tas i anspråk för ny bebyggelse utgörs dels av en parkeringsplats och dels av en tidigare bebyggd och nu bevuxen yta som kontoret inte anser är att betrakta som för Nationalstadsparken värdefull naturmark.

Stadsbyggnadskontoret konstaterar vidare att de bearbetningar som gjorts av förslaget efter samrådet, första granskningen och länsstyrelsens upphävande innebär en minskning av byggnadsvolymen både ovan och under mark. Kontoret bedömer att huvudbyggnaden och terrassen fortsatt uppfattas som områdets centrala motiv genom att de föreslagna byggnaderna tydligt flankerar dessa och i höjd underordnar sig såväl huvudbyggnad som träd. Kontoret menar att förslagets arkitektoniska idé knyter väl an till hur bebyggelsen i området traditionellt sett inordnat sig i landskapets förutsättningar i kontrast till den strama rutnätsstaden på malmarna.

Stadsbyggnadskontoret menar att en komplettering av Hasselbacken möjliggör en utveckling som både stärker ett nöjesetablissemang med lång historisk hävd och bidrar till utvecklingen av Stockholm och västra Djurgården som målpunkt för nöjen och rekreation. Evenemangsparken ska kunna fortsätta utvecklas som den nöjespark och lustpark den varit under mer än hundra år.

I miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) till planen har förtydligats hur förslaget påverkar relevanta uttryck för riksintresset för kulturmiljövården och skrivningar om kulturvärden i den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken, stockholmsdelen. I MKB:n görs bedömningen att planförslaget har både positiv och negativ påverkan på riksintresset för kulturmiljövården och Nationalstadsparken. Byggnaderna kan

påverka historiskt viktiga siktlinjer lokalt, exempelvis vyn från terrassen upp mot Villa Hasselbacken och vyn upp mot huvudbyggnaden i korsningen Djurgårdsvägen/Hazeliusbacken. I övriga vyer bevaras viktiga visuella samband med omgivningen. Huvudbyggnaden kommer även fortsättningsvis att vara väl synlig från Djurgårdsvägen och längre söderut på Djurgårdsslätten, vilket är positivt för läsbarheten av huvudbyggnaden som solitär i omgivningen. Förslaget kommer i liten omfattning påverka vyer på avstånd från viktiga utsiktspunkter i staden och påverkar inte dess siluett. De tillkommande byggnaderna utgör ett nytt arkitektoniskt inslag förankrat i platsens historiska karaktär, där uttrycksfull arkitektur är ett karaktärsdrag som förknippas med Västra Djurgårdsöns musei- och nöjesbyggnader. Samtidigt konkurrerar gestaltningen inte med huvudbyggnadens klassicistiska arkitektur vilket bedöms som positivt.

Parken med dess postmodernistiska uttryck med många rekonstruerade element har ett visst kulturhistoriskt värde, men stämmer inte helt med den äldre strukturen. Omgestaltningar i delar av parken och på terrassen medför att utformningen från 1990-talet delvis kommer gå förlorad vilket påverkar läsbarheten av utvecklingen över tid negativt. Detaljplanen ger dock goda förutsättningar för att bevara den äldre strukturens storformer i den omgivande parken som härrör från 1920-tal och bakåt, såsom det grönskande släntstråket öster om Djurgårdsvägen, stödmurar, staket, det grusade terrassplanet, stråket från Allmänna gränd och vidare genom parken mot Cirkus och objekt såsom Bellmanseken och Bellmansstatyn, vilket är positivt för befintliga kulturmiljövärden. Terrassens gräns kommer vidare inte att utökas på bekostnad av naturmark. I förslaget omdisponeras ytan inom de för terrassen givna gränserna i syfte att öka användbarheten som en tillgänglig, flexibel och publik yta så som den fungerande under Hasselbackens storhetstid.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda bedömning är att planförslaget är förenligt med riksintresset för kulturmiljövärden Stockholms innerstad med Djurgården och riksintresset Nationalstadsparken.

Park, natur och vatten

Park och grönområden

Djurgårdens hembygdsförening är positiv till träden som skyddas enligt planen men påpekar vikten av att försiktighetsåtgärder vid planens genomförande efterföljs. Föreningen framför att skydd och stärkande åtgärder för träd (i enlighet med framtaget underlag) bör anges i planen. Föreningen menar att Bellmanseken fortfarande riskerar att skadas vid uppförandet av "Nya Gubbhyllan" och att

särskilda säkerhetsföreskrifter måste vidtas så att ett bevarande kan garanteras.

Samfundet S:t Erik och Svenska byggnadsvårdsföreningen menar att de föreslagna byggnaderna brister i anpassning till platsens naturvärden.

Statens fastighetsverk (SFV) menar att det kvarstår en risk för skada på naturmiljön invid den södra byggnaden genom att den gröna trädridån blir fortsatt trängd av byggnaden. SFV menar att trädens växtmiljö i denna ridå inte är fullt ut omhändertagen då dess kronor inte får tillräcklig plats mot södra byggnadens fasad.

De angivna skyddsområdena kring träden i planförslaget visar hänsyn till trädens nuvarande rotzon men *SFV menar* att hänsyn även behöver tas till nuvarande och framtida kronutbredning. *SFV menar* att inom Nationalstadsparken behöver ny bebyggelse förhålla sig till ett större respektavstånd än inom ej skyddade bebyggelseområden.

SFV är positiva till bestämmelse ”n3” som tydliggör vad som ska bevaras och skyddas men framför att uttrycket ”i huvudsak” är för otydligt. *SFV är positiva till* att även delen i söder med träd närmast Hazeliusbacken ingår.

SFV framför att farhågan kvarstår att bergschakt för källarvåningar kommer att påverka vegetationsplatsen negativt genom förändrat markvatten.

SFV har synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen. *SFV hänvisar* till miljökonsekvensbeskrivningens beskrivning av projektets höga ambitioner att skapa mer grönska än vad som finns idag. För att kunna bedöma de verkliga konsekvenserna av planförslagets genomförande och långsiktigt säkerställande anser *SFV* fortsatt att själva granskningsförslaget behöver bedömas. *SFV anser* inte att planförslaget tar hänsyn till träden fullt ut, på det sätt som miljökonsekvensbeskrivningen menar.

SFV framför att deras synpunkt avseende analys av påverkan av skuggning från nya byggnader har hör sammats. *SFV hänvisar* dock till miljökonsekvensbeskrivningen skrivelse att ”Träd är levande individer och det går inte att veta exakt hur de påverkas” angående skuggning från byggnader. *SFV menar* därför att försiktighetsprincipen bör användas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det gröna trädbevuxna stråket längs Djurgårdsvägen är mycket viktigt för upplevelsen av Hasselbacken. Hasselbackens lummiga inramning har därför varit central vid utformningen av planförslaget. I planarbetet har påverkan på vegetationen utretts noga. Sammanlagt bedöms två

träd, som klassificeras som skyddsvärda enligt föreskrifterna för Kungliga nationalstadsparken, behöva tas ned på grund av tillkommande bebyggelse. Kontoret anser att varje träd som tas bort generellt innebär en förlust men att det inte innebär skada på naturmiljön i helhet. De nedtagna träden kommer ersättas med nya av samma art inom tomten, vilket kontoret ser som positivt. Stadsbyggnadskontoret anser att de antal träd som skyddas i detaljplanen, sammanlagt 33 stycken, är tillräckligt.

För att hålla trädbeståndet kontinuerligt sunt med olika arter, åldrar och generationer samt ge förutsättningar för en lyckad succession över tid har en trädplan tagits fram inom ramen för planarbetet. Trädplanen har ett hundraårsperspektiv där plantering av träd görs kontinuerligt för en framtida succession av ädellövträd på platsen. Kontoret ser det som positivt att ha en kontinuerlig trädvård för att på sikt säkra upp beståndet av ädellövträd samt platsens värde för ekologiskt särskilt betydelsefulla områden.

De av länsstyrelsen rekommenderade skyddsavstånden till träden speglar de generella rekommendationer som anges i Sveriges lantbruksuniversitets Standard för skydd av träd vid byggnation 2.0. I standarden anges att vid upprättande av trädskyddsområde ska trädens rotutbredning fastställas. Om provgrävning inte är möjligt kan istället ovan nämnda generella rekommendationer användas. I fallet med Bellmanseken och den stora eken intill har rotkartering genom provgrävning utförts. Vad gäller Bellmanseken hittades inga större mängder rötter. I en av provgroparna hittades rötter på ett djup av 1-1,2 m där de grövre rötterna var döda och de finare rötterna troligtvis från häcken intill. I den andra provgropen upptäcktes inga rötter. Resultatet för den stora eken intill var att det i provgroparna inte påträffades några grövre rötter, endast finrötter. Där jord och rötter kommer att tas bort vid utförandet av konstruktioner finns goda förutsättningar för att skydda eken med liten risk för skador och nedsatt vitalitet. Slutsatsen av rotkarteringen är att byggnation utanför angivet skyddsavstånd inte kommer att innebära ytterligare nedsatt vitalitet för Bellmanseken och att risk för skada på den andra eken vid byggnation är liten.

Som grund för beräkning av skyddsavstånd till träd på Hasselbacken tillämpas de i praktik väl beprövade trädflyttningsreglerna (SLU). De har tillämpats internationellt i 50 år och finns beskrivna i Movium fakta och genom forsknings- och utbildningsmaterial från SLU. Det finns flera lyckade referensområden, t.ex. på Beckholmen i Nationalstadsparken där samma princip tillämpats. På Hasselbacken kommer träden därutöver endast att beröras på en sida vilket innebär att resterande sidor förblir opåverkade av byggnation. Grenar i ytterkant av trädkronorna, som riskerar att skadas vid

genomförande, binds upp eller beskärs. Bedömning av trädexpertis är att beskärning av kronan på ekarna och andra berörda träd inte är skadlig för träden förutsatt att den utförs fackmannamässigt.

En rad åtgärder som har utretts inom planarbetet föreslås för att skydda träden innan och under planens genomförande och säkerställa att träden får tillräckligt med vatten. Åtgärderna omfattar förebyggande bevattning, bevattningsprogram för utsatta träd och skyddsspont vid större markarbeten.

Trafik

Motor-, gång- och cykeltrafik

Djurgårdens hembygdsförening framför att undantag för trafik till och från fastigheterna måste ges längs Allmänna Gränd och Falkenbergsgatan som föreslås bli bilfria.

Föreningen menar att tillkommande trafik vid planens genomförande och dess påverkan måste beskrivas genom att ett PM upprättas.

Djurgårdens hembygdsförening ser problem med föreslagen väg/koppling från Hasselbackens trappa till Allmänna Gränd och färjeläget. Föreningen menar att problemet är spårvägens rundslingsor som visserligen kommer att bli mindre brukade när den moderna spårvagnsflottan flyttar till de nya vagnhallarna på Lidingö, men de historiska spårvagnarna torde fortfarande komma att få sin plats på Djurgården.

Hyresgästföreningen Östermalm framför att trafiksituationen i allmänhet behöver förbättras på Djurgården, specifikt för gående. Föreningen menar att trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter behöver förbättras genom nya säkra gångpassager.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Framtida trafikförhållanden och föreslagen koppling mellan Allmänna Gränd och Hasselbackens entrétrappa är inte del av och regleras inte i detaljplanen. Trafikkontoret och Kungliga Djurgårdens förvaltning hanterar dessa frågor i pågående arbete med att se över trafiksituationen på Djurgården för att minska biltrafiken på Djurgården och främja hållbara transportsätt. Enligt trafikutredning framtagna inom ramen för planarbetet medför inte planförslaget i sig några förändringar som kan påverka trafiksituationen negativt.

Kollektivtrafik

Trafikförvaltningen framför kvarstående synpunkt att förvaltningen har kontaktledning som bland annat fäster i fastigheten Konsthallen

15:s fasad. Trafikförvaltningen framför att infästningen för avbärrarlinan måste vara säkerställd under hela genomförandet av detaljplanen samt därefter. *Trafikförvaltningen framför* att ett genomförandavtal gällande detta måste tecknas innan planen kan antas.

Trafikförvaltningen framför att anmälan av aktiviteter som påverkar kollektivtrafiken ska göras i god tid innan byggnationerna påbörjas så att samordning kan ske. *Trafikförvaltningen framför* även att överenskommelser ska träffas gällande omhändertagande av risker, fastställande av kontroller och kravställning samt begränsningar, innan arbetet kan påbörjas. SL:s föreskrifter ska följas. Alla kostnader som uppstår för trafikförvaltningen på grund av intrånget ska bäras av exploatören.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att kontaktledningen som fäster i fastigheten Konsthallen 15:s fasad inte kommer påverkas av planens genomförande. Åtgärder och restaureringsarbete inom fastigheten Konsthallen 15 kunde göras inom gällande plan och genomfördes under 2022. Den nya detaljplanen bekräftar förändringarna. Kontoret bedömer det därför inte som nödvändigt att avtal tecknas innan planen antas.

Stadsbyggnadskontoret förmedlar trafikförvaltningens framförda information till byggherren.

Teknisk försörjning

Dagvatten

Stockholm vatten och avfall (SOVA) framför att dagvattenutredningen behöver kompletteras utifrån ett antal punkter i Stockholm stads checklista.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer framtagna dagvattenutredning som fullständig och att det inte finns behov av ytterligare komplettering.

El/Tele

Ellevio förutsätter att befintlig elnätstation inom fastigheten Hasselbacken 1 med tillhörande ledningsnät förblir i oförändrat läge, med stöd av detaljplanen, utan åtgärder som kan begränsa nätstationens funktion.

Ellevio framför att för överensstämmelse med befintliga ledningar i kvartersmarken behöver u-område i plankartan justeras, så även i händelse av oförändrade ledningslägen i kvartersmark. Ellevio områdesansvarig önskar fortsatt kontakt för avstämning av slutliga

effektbehov samt övriga aspekter på Ellevios anläggningar med hänsyn till utbyggnadsplanerna.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Aktuellt u-område har justerats i plankartan utifrån Ellevios yttrande.

Energiförsörjning

Stockholm exergi framför att de har fjärrvärme- och/eller fjärrkylaledning inom planområdet och önskar tidig information och samrådsmöten för att kunna minimera driftstörningar.

Stockholm exergi har ingen erinran avseende undermarksanläggningar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret framför Stockholm exergis önskan om samordning vid detaljplanens genomförande till byggherren.

Avfallshantering

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) poängterar att verksamheten ska anpassa dimensionering av avfall för den utökade verksamheten. SVOA lyfter även fram de krav som gäller för fettavskiljare och lutningar på dragvägar. SVOA framför att verksamheter som har förpackningsavfall ska enligt 3 kap. 4 § avfallsförordningen sortera ut detta skiljt från annat avfall då förpackningsavfall från andra verksamheter än samlokaliserade verksamheter ligger utanför kommunalt ansvar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret tackar för SVOA:s framförda information. Kontoret har förmedlat informationen till byggherren för vidare bevakning vid genomförande av detaljplanen.

Räddningstjänst

Storstockholms brandförsvär framför att från brandutlåtandet framgår att räddningsvägar behöver anordnas och att gång- och cykelbana ska klara krav för detta. Storstockholms brandförsvär framför att vägen måste skyltas som räddningsväg samt så behöver det tillses att inga cykelställ, träd eller dylikt eller annat ställs i vägen eller inkräktar på de mått som krävs för att räddningsfordon ska kunna framföras. Skyltar och dimensionering av räddningsväg behöver utföras enligt brandförsvärets vägledning för att framkomligheten ska vara fullgod.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Skyltning av vägen som räddningsväg samt tillsyn att inga hinder tillkommer på vägen som kan hindra räddningstjänstens framkomlighet hanteras och regleras inte genom detaljplan. Stadsbyggnadskontoret förmedlar att vid framtagande av förslag till landskapsutformning inom Hasselbacken ska räddningstjänstens önskemål beaktas.

Övriga frågor

Djurgårdens Hembygdsförening anser att det efter Åboms ritningar rekonstruerade parasollbordet bör återföras till sin plats intill Bellmanseken.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Återförande av hänvisat parasollbord hanteras inte genom detaljplanen. Stadsbyggnadskontoret framför önskan till byggaktören för vidare hantering.

Remissinstanser utan synpunkter

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter utan erinran:

- Miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Lantmäterimyndigheten
- Trafikkontoret
- Trafikverket

Ej tillgodosedda synpunkter

De huvudsakliga synpunkter som inkommit under samråds- och granskningsperioderna som ej tillgodosetts är:

- Planarbetet avslutas.
- Tillkommande byggnaders volym och fotavtryck minskas ytterligare (dock har justeringar gjorts i tidigare skeden).
- Ändrad placering av tillkommande byggnader (dock har justeringar gjorts i tidigare skeden).
- Annat arkitektoniskt uttryck.
- Tillbyggnad på utbyggnad från 1990-talet utgår.
- Skyddsavstånd till träd utökas ytterligare (dock har justeringar gjorts i tidigare skeden).
- Skyddsbestämmelser för flera träd (dock har justeringar gjorts i tidigare skeden).
- Ingen permanentning av inglasad vinterträdgård på

Sammanvägt ställningstagande

I stadens översiktsplan och i den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken betonas vikten av att bevara Djurgårdens natur- och kulturvärden. Samtidigt anges att Evenemangsparken ska kunna fortsätta utvecklas som den nöjespark och lustpark den varit under mer än hundra år. Stadsbyggnadskontoret menar att en komplettering av Hasselbacken möjliggör en utveckling som både stärker ett nöjesetablissemang med lång historisk hävd och bidrar till utvecklingen av Stockholm och västra Djurgården som målpunkt för nöjen och rekreation.

Kontoret menar att Nationalstadsparkens skydd möjliggör nybyggnation inom de områden som redan exploaterats. Dessa områden kan kompletteras i närhet av befintlig bebyggelse under förutsättning att natur- och kulturvärden värnas på ett sådant sätt att dessa inte skadas. De ytor som tas i anspråk för ny bebyggelse utgörs dels av en parkeringsplats och dels av en tidigare bebyggd och nu bevuxen yta som enligt kontoret inte är att betrakta som värdefull naturmark för Nationalstadsparken. Vegetationen har inventerats, rotkartering av värdefulla ekar har utförts och en stor mängd träd skyddas för att säkerställa att platsens park- och naturvärden inte skadas.

Detaljplanen bedöms vidare genom skydds- och varsamhetsbestämmelser skydda huvudbyggnaden och ge goda förutsättningar att bevara viktiga kulturmiljöbärare såsom det grönskande släntstråket öster om Djurgårdsvägen, stödmurar, staket, balusterräcken, Bellmanseken och Bellmansstatyn. Återställandet av terrassen framför huvudbyggnaden till en publik grusad yta försvagar visserligen läsbarheten av dess postmoderna utformning från 1990-talet men ökar samtidigt användbarheten som en tillgänglig, flexibel och publik yta så som den fungerande under Hasselbackens storhetstid.

Kontoret bedömer att huvudbyggnaden och terrassen fortsatt uppfattas som områdets centrala motiv genom att de föreslagna byggnaderna tydligt flankerar dessa och i höjd underordnar sig såväl huvudbyggnad som träd. Kontoret menar att förslagets arkitektoniska idé knyter väl an till hur bebyggelsen i området traditionellt sett har inordnat sig i landskapets förutsättningar i kontrast till den strama rutnätsstaden på malmarna. Mot Djurgårdsvägen domineras fortsatt upplevelsen av ridån av ädellövträd. Förslagets nytolkning av Djurgårdens trä- och glasarkitektur bedöms vara väl förankrad i platsens historiska karaktär och erbjuder en hög arkitektonisk verkshöjd. Kontoret bedömer sammantaget att förslaget är förenligt med riksintresset för kulturmiljövården och riksintresset Nationalstadsparken.

Stadsbyggnadskontorets samlade bedömning är att de utredningar och avvägningar som gjorts i framtagandet av planförslaget, tillsammans med de bearbetningar som genomförts efter samrådet visar att Evenemangsparken och Hasselbacken kan kompletteras och utvecklas som nöjesdestination samtidigt som områdets natur- och kulturvärden värnas.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att föreslagna förändringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Maria Sahlstrand
Enhetschef

Stefan Modig
Stadsplanerare